

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Бондаренко Леся Геннадіївна

«Механізми взаємодії влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії в Україні»

яка подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування»

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи

Здобувачка Бондаренко Леся Геннадіївна виконала у повному обсязі індивідуальний план виконання освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Освітню програму в обсязі 60 кредитів ECTS виконала у повному об'ємі. Здобувачка успішно склала іспити з наступних дисциплін: «Концептуальні засади розвитку публічного управління та адміністрування», «Публічна політика», «Управління суспільним розвитком», «Концептуальні засади сучасного наукового пізнання», «Етика та світоглядні засади наукової діяльності», «Методологічне забезпечення досліджень публічного управління та адміністрування», «Методологічне забезпечення освітньої діяльності», «Управління проектами», «Комунікативні аспекти діяльності дослідника», «Основи наукового мовлення», «Інформаційні технології у науковій діяльності», «Іноземна мова в професійній діяльності дослідника публічного управління та адміністрування», «Інформаційно-аналітична складова публічного управління», «Глобальне врядування і між рівневі відносини у публічному управлінні», «Демократія участі та комунікації в публічному управлінні» та пройшла педагогічну практику.

У процесі навчання здобувачка набула усіх компетентностей, теоретичних знань, вмінь і навичок, визначених Тимчасовим стандартом вищої освіти третього науково-освітнього рівня за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування. Всі заплановані види робіт були виконані своєчасно. Здобувачка плідно співпрацював з науковим керівником протягом усього терміну навчання в аспірантурі.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження. (Актуальність)

У сучасних умовах трансформації суспільно-політичних процесів, децентралізації влади, посилення ролі громадянського суспільства та утвердження людиноцентричної парадигми публічного управління особливої актуальності набуває проблема забезпечення інклюзії як базового принципу демократичного розвитку держави. Інклюзія у широкому розумінні передбачає створення умов для повноцінної участі всіх соціальних груп у суспільному

житті незалежно від фізичних можливостей, віку, соціального статусу, місця проживання, етнічної належності чи інших ознак. Реалізація цього принципу неможлива без ефективної та системної взаємодії органів публічної влади та громадськості.

В умовах сучасних соціальних викликів – збройної агресії проти України, внутрішнього переміщення населення, зростання кількості осіб з інвалідністю, ветеранів війни, соціально вразливих груп – питання інклюзивного розвитку набуває не лише соціального, а й стратегічного значення для системи публічного управління. Забезпечення доступу до публічних послуг, участі у прийнятті управлінських рішень та формування інклюзивного середовища на державному й місцевому рівнях потребує вдосконалення існуючих механізмів взаємодії влади та громадськості.

Сучасна модель публічного управління передбачає перехід від адміністративно-командних підходів до партнерських, заснованих на діалозі, співучасті та співвідповідальності. У цьому контексті механізми взаємодії держави та громадянського суспільства виступають ключовим інструментом формування та реалізації інклюзивної публічної політики. Саме через ефективні механізми взаємодії забезпечується врахування інтересів різних соціальних груп, залучення громадськості до процесів ухвалення рішень, громадський контроль та оцінка результативності управлінських дій. Особливої уваги потребує проблема інституційної та правової спроможності органів публічної влади щодо впровадження принципів інклюзії. Попри наявність нормативно-правової бази у сфері захисту прав людини та соціальної інтеграції, на практиці спостерігається фрагментарність механізмів взаємодії, недостатній рівень координації між владою та громадськими об'єднаннями, обмежене залучення громадян до формування інклюзивних рішень, особливо на місцевому рівні публічного управління.

Актуальність дослідження також зумовлена євроінтеграційним вектором розвитку України, який передбачає імплементацію європейських стандартів інклюзії, соціального захисту та участі громадськості в управлінні публічними справами. Вивчення та адаптація зарубіжного досвіду реалізації інклюзивної політики в системі публічного управління дозволяє визначити ефективні моделі взаємодії влади та громадськості, що можуть бути застосовані в українських умовах з урахуванням національних особливостей та сучасних викликів.

Крім того, процеси децентралізації та розвитку територіальних громад актуалізують питання формування інклюзивного середовища саме на локальному рівні. Органи місцевого самоврядування дедалі частіше стають ключовими суб'єктами реалізації інклюзивної політики, а ефективність їх діяльності безпосередньо залежить від налагоджених механізмів взаємодії з громадськістю, громадськими організаціями та ініціативними групами населення.

Незважаючи на зростання наукового інтересу до проблем інклюзії та розвиток громадянського суспільства, у наукових дослідженнях недостатньо систематизовано питання саме комплексного аналізу механізмів взаємодії

влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії. Більшість наукових праць зосереджуються на окремих соціальних аспектах інклюзії або правових засадах соціального захисту, тоді як управлінський вимір взаємодії суб'єктів публічної політики потребує глибшого теоретичного осмислення та прикладного аналізу.

Таким чином, актуальність дисертаційного дослідження зумовлена об'єктивною необхідністю наукового обґрунтування та вдосконалення механізмів взаємодії влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії, що є важливою передумовою підвищення ефективності публічного управління, зміцнення соціальної згуртованості та забезпечення сталого розвитку українського суспільства.

Теоретичний фундамент розвитку системи публічного управління в умовах сучасних безпекових викликів, відновлення людського капіталу та цифрових трансформацій закладено у працях таких дослідників, як О. Дегтяр, В. Дзюндзюк, М. Кравченко, О. Крутій, Н. Статівка, Д. Терещенко та ін.. Проблему механізмів взаємодії влади з громадськістю в сучасних умовах досліджували Т. Бельська, І. М. Лопатченко, Н. Статівка, В. Солових та ін.

Попри наявності наукових розробок з проблем взаємодії влади та громадськості в умовах гібридних загроз, питання обґрунтування розвитку механізмів публічного управління щодо взаємодії влади та громадськості в умовах гібридних загроз, з урахуванням синергії цих процесів та їхнього взаємного впливу, є недостатньо вивченими, що й обумовило вибір теми, об'єкту та предмету даного дисертаційного дослідження.

Напрацювання зазначених авторів складають теоретико-методологічну основу для проведення даного дослідження. Проте, незважаючи на досить широкий спектр досліджень з окресленої проблематики, на сьогодні поки що відсутні праці з основою у комплексному дослідженні проблематики розвитку механізмів взаємодії влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії саме як цілісної системи в контексті публічного управління сьогодення України. Зокрема, недостатньо вивченими залишаються питання інтеграції різних програм забезпечення ефективної взаємодії держави та суспільства, а також специфіка адаптації іноземного досвіду до національних особливостей публічного управління у співпраці органів влади і громадськості щодо взаємодії влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії у збройних конфліктах.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи «Публічне управління України в умовах глобальних можливостей і загроз» (державний реєстраційний номер 0120U105740), що розробляється кафедрою публічної політики навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Дисертанткою досліджено питання значущості взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади у сфері публічної політики.

4. Особистий внесок дисертанта в отриманні наукових результатів.

Отримані у дисертаційному дослідженні наукові положення та висновки відрізняються від існуючих розробок у сфері розвитку механізмів взаємодії влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії в Україні і полягають у зміні управлінської парадигми в умовах сучасних безпекових викликів та стратегічної цифровізації. Теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема ті, що характеризують його наукову новизну та практичне значення результатів, отримані автором особисто.

Наукова новизна дисертаційного дослідження розкривається у таких положеннях:

уперше:

- обґрунтовано структурну модель розвитку взаємодії влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії, що визначає перехід від політики «виключення» до політики «включення», де кожна соціальна група розглядається як ресурс розвитку. Її мета полягає у забезпеченні рівних можливостей, соціальної згуртованості та підвищенні якості життя громадян. Суб'єктами виступають держава, громадянське суспільство, бізнес і міжнародні організації, а об'єктами — соціальні групи та сфери життєдіяльності, що потребують інтеграції. Реалізація моделі здійснюється через законодавчі, програмні, фінансові та цифрові механізми, спрямовані на формування інклюзивного середовища на національному й місцевому рівнях.

удосконалено:

- системно-структурний підхід до розуміння взаємодії органів влади та громадськості у сфері інклюзії у публічному управлінні, де інклюзія виступає центральною категорією та інтегрує інклюзивний розвиток, що поєднує економічний прогрес, соціальну справедливість та екологічну стійкість; інклюзивне зростання; соціальне виключення, якому інклюзія протидіє, та соціальне включення, що забезпечує рівність та участь громадян. Основу інклюзії формують інклюзивні інституції через верховенство права та свободи, а також людський і соціальний капітал, що посилюють її завдяки освіті, здоров'ю та довірі. Отже, інклюзія постає як багатовимірна концепція й практичний інструмент забезпечення рівності, соціальної справедливості та стійкого розвитку держави.

- наукове розуміння сутності та структури механізмів публічного управління взаємодією влади та громадськості у вирішенні проблем інклюзії, які, на відміну від традиційних підходів, трактуються як гнучка, багаторівнева система і розглядаються як комплекс механізмів: освітньо-комунікаційний для підвищення обізнаності населення щодо прав людини та інклюзивних практик; цифрово-інформаційний через використання електронних платформ для участі громадян у прийнятті рішень; соціально-економічний як підтримка вразливих груп і доступ до ринку праці; культурно-ціннісний для формування суспільних сенсів та довіри; безпеково-правовий для захисту прав громадян і

протидії дискримінації. Такий підхід забезпечує комплексне удосконалення інклюзивного публічного управління.

дістали подальшого розвитку:

- засади модернізації механізмів публічного управління у вирішенні проблем інклюзії шляхом адаптації міжнародного досвіду, як посилення відповідальності органів влади за порушення принципів інклюзії, розширення ролі громадських організацій у контролі за реалізацією політики та запровадження стратегічного планування доступності на всіх рівнях управління до національного контексту. Виявлено основні проблеми, пов'язані із сучасним станом інклюзії в системі публічного управління України: фрагментарність нормативної бази, формалізований характер участі громадськості та відсутність дієвих механізмів відповідальності влади. Обґрунтовано необхідність переходу до партнерської моделі публічного управління, де громадськість визнається рівноправним учасником процесу, а її участь — умовою легітимності та результативності інклюзивної політики.

- понятійно-категоріальний апарат публічного управління через конкретизацію змісту поняття «механізм публічного управління взаємодії влади та громадськості у вирішенні проблем інклюзії», що визначається як комплексна система, що поєднує традиційні та новітні інструменти впливу, функціонує як платформа координації зусиль і забезпечує стратегічний розвиток та соціальну стійкість. Механізм трактується як динамічна сукупність методів та важелів, спрямованих на синхронізацію дій державних інституцій і суспільства, що базується на принципах інклюзивності, прозорості та партнерства, де громадськість виступає активним співсуб'єктом управління, що підвищує легітимність і результативність інклюзивної політики.

- шляхи вдосконалення механізмів інклюзивного публічного управління, що охоплюють горизонтальну взаємодію, системну оцінку потреб населення та індивідуалізацію соціальних послуг. Підкреслено значення переходу до результатно-орієнтованих стандартів, моніторингу якості та формування комплексної кадрової політики. Водночас перспективними напрямами визначено цифровізацію управлінських процесів, розвиток аналітичних платформ і формування культури інклюзії як складової суспільної свідомості.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Сформульовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на теоретико-методологічних засадах науки публічного управління, узагальненні поглядів та ідей провідних вітчизняних і зарубіжних учених, використанні системи загальнонаукових і спеціальних методів. У роботі здійснено аналіз значного обсягу нормативно-правових актів, наведено дані про апробацію результатів на науково-практичних конференціях та впровадження розробок автора у практичній діяльності

органів публічної влади. У цілому наукові результати, отримані в дисертації, є достовірними, науково обґрунтованими та доказовими.

6. Практичне значення одержаних результатів

Основні положення та висновки дисертації доведено до рівня практичних методик і рекомендацій, що мають значну цінність для впровадження у діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських об'єднань. Розроблені інструменти спрямовані на вдосконалення механізмів інклюзивної взаємодії влади та громадськості, посилення спроможності інститутів громадянського суспільства у сфері національної стійкості та формування партнерських моделей управління. Практична значущість результатів полягає у розвитку інклюзивної політики в умовах сучасних безпекових викликів, що забезпечує підвищення довіри громадян і зміцнення соціальної згуртованості.

Для органів державної влади та місцевого самоврядування розроблені рекомендації спрямовані на вдосконалення стратегій інклюзивної взаємодії з громадянами. Вони забезпечують підвищення стійкості комунікаційних каналів та зміцнення довіри до управлінських рішень. Результати дослідження стали методичною основою для впровадження цифрових інструментів залучення громадськості до реалізації соціальних програм, запропоновані механізми взаємодії влади та громадськості сприяють вирішенню актуальних проблем інклюзії та посиленню національної стійкості.

Для громадських організацій та інститутів громадянського суспільства результати дисертації мають практичну цінність у сфері інклюзивної політики. Розроблені рекомендації спрямовані на посилення партнерської взаємодії з органами влади через цифрові платформи, реалізацію спільних соціально значущих проєктів, ефективну адвокацію прав вразливих категорій населення та впровадження холістичних програм відновлення. Важливим напрямом є також посилення громадського контролю за реалізацією інклюзивної політики та стратегій національної стійкості, що забезпечує прозорість управління, довіру громадян і зміцнення соціальної згуртованості.

Для закладів вищої освіти та установ, що готують фахівців у сфері публічного управління, результати дисертації мають практичну цінність у напрямі інклюзивної політики. Теоретичні положення та авторські кейси можуть бути інтегровані у навчальні програми для формування компетентностей майбутніх управлінців у сфері національної стійкості, антикризових комунікацій та стратегічної взаємодії з інститутами громадянського суспільства. Рекомендовано створення спеціалізованих курсів з медіа-комунікативного супроводу інклюзивних програм реабілітації та розвитку навичок управління у сфері соціальної згуртованості й захисту прав вразливих груп.

Основні положення та висновки дисертації можуть бути використані у сфері підготовки фахівців з публічного управління для створення навчально-методичної літератури з інклюзивної політики. Вони становлять основу для

розробки підручників, навчальних посібників та методичних комплексів, що формують компетентності майбутніх управлінців у напрямі інклюзивного управління. Це забезпечує практичну інтеграцію результатів дослідження у навчальні дисципліни та сприяє формуванню сучасних підходів до розвитку інклюзивної політики.

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено у 4 публікаціях у наукових фахових виданнях.

Статті у фахових наукових виданнях:

1. Бондаренко Л. Г. Розбудова системи заходів щодо інклюзії на місцевому рівні. Державне будівництво. 2024. № 1 (35). С. 305-319. Doi: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-1-23>.

2. Бондаренко Л. Г. Інклюзивна політика держави щодо «включення» різних соціальних груп у суспільне життя. Державне будівництво. 2024. № 2 (36). С. 404–414. Doi: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2>

3. Бондаренко Л. Г. Публічне управління щодо розвитку інклюзії в Україні (на прикладі Харківської та Закарпатської областей). Державне будівництво. 2025. № 1 (37). С. 642–666. Doi: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-45>

4. Бондаренко Л. Г. Вдосконалення механізмів взаємодії влади та громадськості у вирішенні проблем інклюзії в Україні. Державне будівництво. 2025. № 2 (38). С. 404–414. Doi: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-2-25>

8. Апробація матеріалів дисертації

1. Бондаренко Л. Г. Публічна політика у забезпеченні системних реформ вирішення сучасних проблем інклюзії в Україні: у збірнику наукових матеріалів щорічної науково-практичної конференції «Публічне управління: український вимір» Кафедри публічного управління та державної служби Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 7 грудня 2022 року. <https://ipa.karazin.ua/wp->

content/themes/education/filesforpages/science/Zbirnik_za%20materialami%20konferenciyi_7_grudnya%202022%20_2.pdf

2. Бондаренко Л. Г. Публічне управління у вирішенні проблем сучасного інклюзивного туризму у збірнику наукових матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Теорія і практика розвитку туризму: досвід, проблеми, інновації», 21 лютого 2023 року на базі Національного університету цивільного захисту України ДСНС.

<http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18400/1/ZbirnikTurizm.pdf>

3. Бондаренко Л. Г. Перспективи та виклики європейським інтеграційним процесам у контексті реалізації інклюзивної політики в Україні у збірнику наукових матеріалів XXV Міжнародного наукового конгресу на тему «Публічне управління XXI століття: Основні виклики післявоєнної відбудови». 5 червня 2025 року, м. Харків, Україна.

<https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/cdbe2d83-ee4e-4242-9515-9548b42986c0/content>

4. Бондаренко Л. Г., Крутій О. М. Підвищення спроможності публічних органів влади щодо проблем інклюзії в умовах гібридних загроз у збірнику наукових матеріалів XXIII Міжнародного наукового конгресу на тему «Публічне управління XXI століття: Особливості воєнного і післявоєнного періодів». 27 квітня 2023 року.

<https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/5ff85e2d-23c9-43c1-90ce-5d799ac67d27/content>

5. Бондаренко Л. Г. Взаємодія влади та громадськості як чинник створення інструментарію публічного управління щодо включення людей з інклюзією в громадські процеси. у збірці наукових матеріалів XXIV Міжнародного наукового конгресу «Публічне управління XXI століття: нові виклики і трансформації в умовах війни», організованого ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Каразіна

24

травня

2024

року.

<https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/629bcd04-59de-46e0-91c3-a6258a5de578/content>

6. Бондаренко Л. Г. Інтеграція вимушених переселенців в громадські процеси як принцип інклюзивності в публічному управлінні у збірці наукових матеріалів конференції «Освіта і наука у сфері національної безпеки: проблеми та пріоритети розвитку, організованої на базі Національного університету «Острозька академія» 17 травня 2024 року. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції м. Острог, 17 травня 2024 р. <https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/4557/1/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0%20%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0%20%D1%83%20%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B8%20%2817%20%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%8F%202024%20%D1%80.%29.pdf>

7. Бондаренко Л. Г. Соціальні сервіси розвитку інклюзивного середовища для ромського населення в умовах глобального конфлікту (на прикладі Закарпатської області в Україні) у збірці наукових матеріалів XXV Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє». 25 квітня 2025 року. http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/24903/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0_25.pdf

9. Оцінка структури, мови та стилю дисертації

Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступно для сприйняття. Дисертація написана науковим стилем мовлення, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Бондаренко Леся Геннадіївна «Механізми взаємодії влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії в Україні «повністю відповідає галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» та відповідає паспорту спеціальності 281 – «Публічне управління та адміністрування». Здобувачкою повністю виконано освітню та наукову складову третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

11. Дотримання академічної доброчесності

На підставі вивчення тексту дисертації здобувачки, наукових праць здобувачки та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

12. Результати обговорення та проведення презентації. Рекомендація дисертації до захисту

Здобувачка представила основні результати своєї дисертаційної роботи на розширеному засіданні кафедри публічної політики ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна щодо попередньої експертизи дисертації (витяг з протоколу № 9 розширеного засідання кафедри публічної політики від 15.05.2026 року) у формі презентації та наукової дискусії після її завершення. У рамках цього розширеного засідання було ухвалено одноголосно рекомендувати роботу здобувачки Бондаренко Лесі Геннадіївни «Механізми взаємодії влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії в Україні «до захисту на

здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування.

Головуючий на розширеному засіданні кафедри публічної політики, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічної політики ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

В'ячеслав ДЗЮНДЗЮК